

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

EĞİTİMLİ ÇOCUK BAKICILARININ TEŞVİKİ YOLUYLA KAYITLI KADIN İSTİHDAMININ DESTEKLENMESİ PROJESİ (EDU-CARE)

POLİTİKA ÖNERİ BELGESİ

Ankara, 2022

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Bu alışma, Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Birliği tarafından ortaklaşa finanse edilen ve Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yrtlen Eğitimi ocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi'nin (EDU-CARE) araştırma bileşeni kapsamında hazırlanmıştır. Sosyal Güvenlik Kurumu'nun resmi görüşlerini yansıtılmaktadır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

İçindekiler

Giriş	1
1. ALTERNATİF ÇOCUK BAKIMI MODEL ÖNERİSİ	2
1.1. Kavramsal Çerçeve	3
1.2. Komşu Anne Çocuk Bakımı Model Önerisinin Temel Özellikleri	4
1.3. Kayıt Koşulları	5
1.4. Eğitim Şartı	7
1.5. Sosyal Güvenlik Statüsü	9
1.6. Vergilendirme	10
1.7. Devlet Destekleri	11
1.8. Denetim	12
2. KAYITLI KADIN İSTİHDAMININ ARTIRILMASINA YÖNELİK DİĞER POLİTİKA ÖNERİLERİ	15
2.1. İşgücü Piyasasına Yönelik Politikalar	15
2.2. Çocuk Bakım Hizmetlerine Yönelik Politikalar	17
2.3. Aile Hayatına Yönelik Politikalar	19
3. EV HİZMETLERİNDE ÇALIŞANLARIN KAYITLI İSTİHDAMININ ARTIRILMASINA YÖNELİK ÖNERİLER	20
4. SONUÇ	26

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Giriş

Eğitimi Çocuk Bakıcılarının Teşviki Yoluyla Kayıtlı Kadın İstihdamının Desteklenmesi Projesi (EDU-CARE) 01.05.2019 - 31.12.2022 tarihleri arasında Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından yürütülmüştür. Avrupa Birliği (AB) (%85) ve Türkiye Cumhuriyeti (%15) tarafından ortaklaşa finanse edilen toplam 28,6 milyon avro bütçeli proje 44 ay süre ile uygulanmıştır. Projeye çocuk bakım sorumluluğu nedeniyle işgücü piyasası dışında kalma riski bulunan kadınların ev eksenli çocuk bakım hizmeti yoluyla istihdam piyasasına katılımı/bu piyasada kalması ve kayıtlı istihdamının desteklenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca, çocuk bakımı alanında eğitimli çalışmanın ve eğitimli çocuk bakıcılarının kayıtlı istihdamının teşvik edilerek çocuk bakıcılığı mesleğinin profesyonelleşmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda hibe desteği yoluyla aylık ortalama 3.700 annenin ve 3.700 çocuk bakıcısının kayıtlı istihdamının desteklenmesi ve en az 6.000 kadına çocuk bakımı alanında eğitim teşviki verilmesi hedeflenmiştir.

Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde yürütölen ***hibe bileşeni*** 32 ay süre ile uygulanmıştır. “Çalışan Anne Desteği” kapsamında hizmet akdiyle işverene bağlı olarak çalışan (4/a sigortalısı) ve 0-24 arası çocuğu olan kadınlara çocuğu 36 aylık olana kadar eğitimli bakıcı çalıştırabilmeleri için aylık destek sağlanmıştır. 2019 yılında aylık 200 avro olarak ödenen destek 2020 yılında 300, 2021 yılında ise 325 avroya çıkarılmıştır. Tek ebeveyn olan ya da çocuğu özel gereksinimli olan annelere 50 avro artırımlı ödeme yapılmıştır. “Bakıcı Eğitim Teşviki” kapsamında ise çocuk bakımı alanında eğitim alarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) onaylı sertifika sahibi olan kadınlara tek seferlik 200 avroya kadar destek sağlanmıştır. Ücretsiz kurslardan eğitim alanlara 100 avro, ücretli kurslardan eğitim alıp faturasını sunanlara 200 avro ödenmiştir. Çalışan Anne Desteği kapsamında 28.112 ön kayıt alınmış olup 5.274 kesin kayıt gerçekleştirilmiştir. Toplam 5.153 anne projeden en az 1 ay süreyle faydalanmıştır. Faydalanıcı anneler tarafından çalıştırılan 6.754 eğitimli bakıcı projeden dolaylı olarak yarar sağlamıştır. Ayrıca, 5.294 çocuk proje ile eğitimli bir bakıcı tarafından bakım görmüştür. Çocuk bakımı alanında MEB sertifikası olarak meslek sahibi olan 7.503 kadın ise Bakıcı Eğitim Teşviki’nden faydalandırılmıştır. Bu bağlamda projenin hibe bileşeni kapsamında toplam 24 milyon avro ile yaklaşık 19.500 kadının hayatına dokunulmuştur.

Projenin ***araştırma bileşeni*** kapsamında ise, kayıtlı kadın istihdamının artırılması bağlamında çocuk bakımı modelleri incelenerek Türkiye için alternatif bir çocuk bakım modeli önerisi sunulmuştur. Burada amaç hem ebeveynler için alternatif bakım uygulaması hem de çocuk bakıcıları için alternatif bir istihdam alanı oluşturulmasıdır. Bu kapsamda, uluslararası literatürde “*childminder*” olarak anılan ve proje kapsamında “*komşu anne*” olarak adlandırılan (Türkçe literatürde yaygın bir isim kullanılmamaktadır) çocuk bakımı model önerisini içeren ***araştırma raporu*** hazırlanmıştır. Diğer yandan ev hizmetlerinde çalışanların kayıtlı istihdamı ve sosyal güvenliğine ilişkin olarak ***çalışma raporu*** hazırlanmıştır. Söz konusu bileşen

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

kapsamında ayrıca, proje desteklerinin etkisinin ölçülmesi ve alternatif çocuk bakımı modeline ilişkin arz tarafı olarak bakıcılara ve talep tarafı olarak annelere görüşlerinin alınması amacıyla anketler yapılarak *etki analizi raporu* hazırlanmıştır. Yapılan çalışmaların istişareler yoluyla desteklenmesi adına; ev hizmetlerinde çalışan kadınların sosyal güvenliğine ilişkin bir *panel*, kadın istihdamı bağlamında çocuk bakımı modelleri ve alternatif model önerisine ilişkin *iki çalıştay* ve uygulama örneklerinin incelenmesi adına AB ülkelerinden Portekiz'e bir *çalışma ziyareti* gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmalar sonucunda işbu belge (*politika öneri belgesi*) hazırlanmıştır. Çalışmada sunulan politika önerileri; alternatif bir çocuk bakımı modeli olarak komşu anne çocuk bakımı model önerisi, kayıtlı kadın istihdamının artırılması bağlamında diğer öneriler ve ev hizmetlerinde çalışanların sosyal güvenliğine ilişkin önerilerden oluşmaktadır.

1. Alternatif Çocuk Bakımı Model Önerisi

Kadın istihdamının artırılması hususu, çalışma hayatı ve iş-yaşam dengesi olmak üzere iki açıdan ele alınabilir. Çalışma saatlerinin düzenlenmesi ve esnek çalışma gibi alternatif çalışma modellerinin değerlendirilmesi *çalışma hayatı* kapsamında; sosyal haklar, çocuk bakım destekleri ve çocuk bakım hizmetlerine (yaş grubu, hizmet süresi, maliyet, kapasite ve konum bakımından) erişim de *iş-yaşam dengesi* kapsamında ele alınabilir.

Çocuk bakım hizmetleri kapsamında kurumsal bakım alanında 0-3 yaş grubuna yönelik olarak çocuk bakım hizmetlerine erişilebilirliğin artırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Diğer yandan mevcut bakım hizmetleri genellikle yarı zamanlı bakım hizmeti sunan kuruluşlar tarafından karşılanmakta; tam zamanlı hizmet sunan kuruluşlarda ise daha fazla maliyet unsuru ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, ebeveynin vardiyalı çalışma veya fazla mesai yapma durumlarında tamamlayıcı çözüm arayışı gündeme gelebilmektedir.¹

Meselenin diğer bir yönü 0-36 aylık çocuk bakımında sıklıkla evde bakımın da tercih edilmesidir.² Bu yöntemde ise bakıcı istihdam etme maliyetleri nedeniyle kadınların

¹ Yaş gruplarına göre okullaşma oranları için: EDU-CARE Projesi Araştırma Raporu sayfa 62.

Çocuk bakım maliyetleri için: EDU-CARE Projesi Araştırma Raporu sayfa 68 ve 69.

<https://www.sgk.gov.tr/YayinveProjeler/Yayinlar/7f65e722-ba64-48df>

² Türkiye'de ebeveynlerin çocuk bakım seçenekleri kullanım oranlarına ilişkin veriler için: EDU-CARE Projesi Araştırma Raporu sayfa 58, 59 ve 60. <https://www.sgk.gov.tr/YayinveProjeler/Yayinlar/7f65e722-ba64-48df> EDU-CARE Projesi Etki Analizi kapsamında yapılan saha araştırmasında projeden faydalanan annelerin %43,4'ünün çocuğuna kendisinin bakmayı istediğini, %41,5'inin çocuk bakım sorumluluğunun *eğitilmiş bir bakıcı* tarafından, %8,8'inin ise *büyükanne/büyükbaba* tarafından üstlenmesini tercih ettiğini göstermektedir. Bu bağlamda, annelerin kendisinden sonra eğitilmiş bakıcı tarafından bakımı tercih ettiği görülmüştür. Etki Analizi Raporu için: <https://www.sgk.gov.tr/YayinveProjeler/Yayinlar/7f65e722-ba64-48df>

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

çocuklarına kendileri bakması dolayısıyla çalışmaması veya daha uzun süre izin kullanarak aktif istihdamdan uzak kalması söz konusu olabilmektedir. Çocuk bakıcısı çalıştırılması halinde ise istihdam maliyetinden kaçınmak amacıyla bakıcının kayıt dışı çalıştırılması eğilimi görülebilmektedir.

Bakım hizmetinin sağlandığı konum açısından diğer bir husus, küçük yaş gruplarında (çocuğun kreş veya bakıcı evinde bakımı halinde) bakım sağlanan konumun çocuğun evine yakın mesafede olmasının önem arz etmesidir.

Bu bağlamda;

- 0-3 yaşa da hitap edebilen,
- Esnek zamanlı hizmet sunumu sağlayan,
- Daha düşük maliyet ortaya çıkaran ve
- Çocuğun evine yakın mesafede olan

alternatif bir çocuk bakım modeline ihtiyaç bulunmaktadır.

Birçok AB ülkesinde ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ile İngiltere’de de yaygın olarak uygulanan akredite olmuş komşu annelik (childminding) sistemi, yukarıda bahsedilen koşulları bir arada sağlayabilen bir alternatiftir. Kısaca komşu anne modeli çocuk bakım hizmetini sağlayan kişinin kendi evinde birden fazla çocuğa bakmasına dayanan çocuk bakım modelidir. (Ülke örneklerinde genellikle 5 çocuğa kadar bakıma izin verilmektedir.) Bakılabilecek azami çocuk sayısı sınırı, komşu annenin taşınması gereken özellikler ve ev ortamında olması gereken koşullar ülkede bu sistemin yürütülmesinden ve denetiminden sorumlu otoritenin tanımladığı kurallar çerçevesinde belirlenmektedir. Çalışmanın devamında örnek ülke uygulamalarından hareketle Türkiye yapısına uyarlanarak oluşturulan model önerisinin detayları açıklanmaktadır.

1.1. Kavramsal Çerçeve

Söz konusu çocuk bakımı modelindeki bakım hizmeti sağlayıcıları uluslararası literatürde *childminder* olarak anılmaktadır. Almanya’da *kindertagespflege/tagesmutter*, Fransa’da *des assistants maternels*, Hollanda’da *gastouder* ve Portekiz’de *family crèche* gibi bazı ülkelerde de kendi dillerine ve isimlendirmelerine göre çeşitli adlar aldığı görülmektedir. Türkiye’de oldukça yeni bir konu olması ve Türkçe literatürde yaygın şekilde kullanılan bir adlandırmaya rastlanmaması nedeniyle EDU-CARE projesi kapsamında (ilgili kurumların temsilcilerinin ve çocuk gelişim uzmanlarının da katılımıyla) yapılan çalıştaylardaki anket sonuçlarında öne çıkan *komşu anne* kavramı model önerisinde kullanılmıştır. Bu bağlamda çalışmanın devamında söz konusu meslek, *komşu anne* olarak anılmaya devam edilecektir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

1.2. Komşu Anne Çocuk Bakımı Model Önerisinin Temel Özellikleri

Komşu anne çocuk bakımı modeli, çocuk bakım hizmeti sunan kişinin;

- Yetkili kurumun kurallarına göre düzenlenmiş olan kendi evinde,
- Genellikle yakın konumdaki ebeveynlerin çocuklarına (5 çocuğa kadar),
- Eğitimli (sertifikalı/diplomalı) ve kayıtlı bir şekilde ve
- Yetkili kurumun düzenli denetimlerine tabi olarak

bakım hizmeti sağladığı çocuk bakımı modelidir.

Söz konusu bakım modeli ebeveynlere **özellikle 0-36 aylık** çocuklar için önerilmekte ancak daha büyük çocuklar için de kullanılabilir. Daha büyük yaş grupları da dahil olduğundan kardeşlerle birlikte bakım veya okul sonrası tamamlayıcı bakım imkanı da sağlanabilmektedir. Diğer yandan erken çocukluk eğitime ilişkin politikalar kapsamında, çocuk 36 aylık olduktan sonra kurumsal bakım önerilmektedir. Ancak komşu anne modeli, ebeveynin kurumsal bakım konumuna uzaklığı, esnek çalışma/mesai nedeniyle esnek süreli bakım hizmeti ihtiyacı veya ekonomik alternatif ihtiyacı nedeniyle daha büyük yaş grupları için de tercih edilebilir.

Komşu anne çocuk bakımı modelinin belirgin **maliyet avantajları** bulunmaktadır. Komşu annelik işini yapanın yeni bir yer kiralamadan kendi evinde çocuk bakıyor olmasından dolayı kreşler için önemli maliyet unsuru olabilen kira yükümlüğünden kurtulması mümkün olabilmektedir. Bakım hizmeti komşu annenin evinde sağlandığından ebeveynin mesai süresinin uzaması komşu anne için ekstra maliyet oluşturmayabilir. Ebeveynler açısından da normal çocuk bakıcısına ve kreşlere göre daha ekonomik olması yönüyle avantajlı bir alternatif olarak değerlendirilmektedir. Modelde aile başına düşecek çocuk bakım maliyeti, komşu annenin aylık toplam gelirinin **asgari ücretin 1,5 katı** olacak şekilde önerilen **çocuk sayısına (5'e) bölünmesiyle** belirlenebilir. Aile başına düşen maliyet çocuk sayısının düşmesi ya da komşu anne için belirlenecek asgari ücret tutarının artması ile orantılı olarak artabilecektir. Bu bağlamda, önerilen komşu anne modelinin ekseriyetle orta gelir seviyesine sahip 3 yaş altı çocuğu olan ailelere hitap edeceği düşünülmektedir.

Önerilen model kapsamında komşu anne tarafından bakılacak (*varsayılan kendi çocukları dahil*) **azami çocuk sayısı sınırı 5** olarak önerilmiştir. 24 aylığın altında veya özel gereksinimli çocuk olması halinde **3 çocuk** ile sınırlanması önerilmiştir. Önerilen model oluşturulurken incelenen ülke örneklerinde 6 çocuğa kadar sınır belirlendiği görülmüştür. Söz gelimi Fransa ve Portekiz'de 4, Almanya'da 5, ABD ve İngiltere'de 6 çocuk sınırı bulunmaktadır. Çocuk sayısı daha düşük tutulduğunda bu sistemin maliyet avantajı ortadan kalkabilecektir. Diğer yandan Türkiye'de okul öncesi eğitimde özel okullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı 10

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

civarında olup devlete ait okul öncesi kurumlarında bu oran ortalama 18 civarındadır.³ 2 yaş altında da maksimum 3 çocuğa bakılmasına izin verilmesi yine gelişmiş ülke deneyimleri incelenerek belirlenmiştir.

Komşu annelik sisteminin kurumsal bakıma kıyasla **dezavantajı**, (normal çocuk bakıcılığında da olduğu gibi) hizmeti sağlayan kişinin sağlık sorunları veya başka nedenlerle çocukla ilgilenemeyebileceği durumlarda çocuğun hizmet alamaması riskini barındırmasıdır. Bu durumlarda ebeveynler alternatif çözümler uygulamaktadır. Ayrıca, hizmet sağlayanın güvenilirliği de (yine normal çocuk bakıcılığında olduğu gibi) komşu anne modelinde de belirgin rol oynamaktadır. Burada bakım hizmeti doğrudan komşu annenin evinde sağlandığından komşu annenin yanı sıra bakımın sağlandığı ev halkının da güvenilirliği bağlamında daha fazla hassasiyet doğurduğu değerlendirilmektedir. Bu çerçevede belirtmek gerekir ki sosyal güvenlik mevzuatında (Ek-9 sigortasında) bakıcının kendi evinde bakım hizmeti sunmasına engel bulunmamaktadır. Karşılıklı güven unsurunu yeterli oranda sağlamış olan ebeveynler-bakıcılar bu yöntemi de tercih edebilmektedir. Örneğin EDU-CARE Projesi Etki Analizi kapsamında annelere ve bakıcılara yöneltilen çocuğun bakım verildiği yere ilişkin anket sorusuna ortalama %26 oranında bakıcı evi şeklinde yanıt verildiği görülmüştür.⁴ Önerilen komşu anne modelinin detayları aşağıda açıklanmaktadır.

1.3. Kayıt Koşulları

Komşu anne modelinin **yürütülmesinde ve denetiminde** Türkiye'deki mevcut yapıya uyumlu olarak **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı**'nın (ASHB) yetkilendirilmesi önerilmektedir. Modele göre bu mesleği icra etmek üzere kayıt yaptırmak için söz konusu Bakanlığa başvuru yapılması ve aşağıdaki şartların karşılanması gerekmektedir:

- Başvuru tarihinde 65 yaşından gün almamış olmak,
- İletişim kurabilecek derecede Türkçe bilmek,
- En az ilköğretim veya ortaokul ya da dengi bir okul mezunu olmak
- Asgari olarak Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) eğitim modüllerinden 180 saatlik "0-72 Ay Erken Dönem Çocukluk Eğitimi" ve 18 saatlik "İlkyardım Eğitimi"ni kapsayan bir eğitim alındığının diploma veya MEB, MYK ya da üniversite onaylı sertifika ile belgelendirilmesi ve bu mesleğe yönelik olarak yapılan merkezi sınavdan yeterli sonuç elde edilmesi,
- Bakıcının ve ev halkının suç geçmişinin bulunmaması (Evde yaşayan bütün bireylerin adli sicil belgelerinin sunulması),

³ EDU-CARE Projesi Araştırma Raporu sayfa 83. <https://www.sgk.gov.tr/YayinveProjeler/Yayinlar/7f65e722-ba64-48df-a5ca-c60336c2fbc5/>

⁴ EDU-CARE Projesi Etki Analizi Raporu sayfa 84, 85 ve 111.

<https://www.sgk.gov.tr/YayinveProjeler/Yayinlar/7f65e722-ba64-48df-a5ca-c60336c2fbc5/>

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- Sağlık durumunun bakım vermeye uygun olması (Uygun sağlık raporu sunulması, COVID-19 aşıların belgelendirilmesi vb.),
- Psikolojik durumunun bakım hizmeti sunmaya uygun olması (Diğer belgeleri tam olan kişilerin psikolojik durumu itibarıyla bu mesleğe uygunluğunun mülakatla değerlendirilmesi).
- Evde çocuklara uygun alanın sağlanması. (Diğer belgeleri tam olan kişilerin evine ASHB tarafından denetim yapılarak çocukların uyuması, yemek yemesi, oynaması için yeterli alan ve her bir çocuk için yaşına uygun yatak bulunduğunun, ev kazalarına karşı tedbir alındığının (ilaç, deterjan gibi maddelerin güvenli alanlara kaldırıldığının ve merdiven, pencere, balkon, ocak ve prizlerle ilgili tedbirlerin alındığının) raporlanması).

65 ve üstü yaştaki kişilerin emek yoğun bir iş olan komşu anne mesleğine fiziken uyum sağlayamayabileceği değerlendirilerek modelde **65 yaş** sınırı önerilmiştir. Söz konusu yaş sınırı, 30.04.2015 tarih ve 29342 sayılı Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik'te (Madde 32) belirtilen personel yaş sınırı ile de uyumludur.

Diğer yandan Türkiye'de çocuk bakıcılığı sektöründe yaygın bir şekilde yabancı uyruklu bakıcılar da çalıştığından en az iletişim kurabilecek derecede **Türkçe** bilme şartı koyulmuştur. Çocuk gelişimi alanında eğitilmiş olma hususu da bu modelin temel özelliklerinden biridir. Eğitilmiş olma şartına ilişkin detaylar 1.4 üncü başlık altında açıklanmaktadır.

Çocukların güvenliği açısından **evde yaşayan herkes için adli sicil belgesi** şartı aranmıştır. Proje kapsamında yapılan çalıştayda komşu anne modeliyle ilgili en çok görüş paylaşılan husus güvenlik endişesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle adli sicil belgesi sadece komşu anneden değil bu kişinin aile fertlerinden de istenmiştir. Elbette bakım sürecinde de uygulanacak çeşitli denetim mekanizmaları güvenlik kontrolünün sürdürülebilirliğini desteleyecektir. Denetime ilişkin detaylar 1.8 inci başlık altında açıklanmaktadır.

Çocuklar komşu annenin evinde uzun zaman geçireceği için evde uygun, sağlıklı ve güvenli bir ortam oluşturulması önem arz etmektedir. Buna yönelik şartlarda genel bir çerçeve belirlenmiştir. Önerilen modelin uygulanması yönünde politika belirlenmesi durumunda ASHB tarafından şartlar gerekli şekilde detaylandırılabilir. Ancak, ülke örneklerinde yaşanan deneyimler gözlemlendiğinde şartların çocukların ihtiyaçlarını karşılayacak ve güvenliğini sağlayacak şekilde geliştirilmiş olması; ancak sistemi uygulanamaz hale getirecek kadar zorlaştırıcı olmaması gerektiği görülmüştür.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

1.4. Eğitim Şartı

Eğitim seviyesi olarak *en az ilköğretim veya dengi bir okuldan mezun olma* ve (110002500 kodlu) *180 saatlik “0-72 Ay Erken Dönem Çocukluk Eğitimi”* ile (155001100 kodlu) *18 saatlik “İlk Yardım Eğitimi” MEB modüllerinin* tamamlanması şartı erken dönem çocuk gelişimi sürecinde nitelikli bakımın sağlanması açısından gerekli görülmüştür. Özel gereksinimli çocuklara yönelik olarak da hizmet sunmak isteyen komşu anneler için (110006100 kodlu) *32 saatlik “Erken Çocukluk Döneminde Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireylere Yaklaşım Kurs Programı”*nı da tamamlama şartı aranmıştır. 180 saatlik “0-72 Ay Erken Dönem Çocukluk Eğitimi”nin içeriği aşığıdaki gibidir.⁵

- Çocuk Gelişimine Giriş	26 saat
- 0-72 Ay Fiziksel Gelişim	25 saat
- 0-72 Ay Motor Gelişim	23 saat
- 0-72 Ay Bilişsel Gelişim	30 saat
- 0-72 Ay Dil Gelişimi	21 saat
- 0-72 Ay Sosyal ve Duygusal Gelişim	23 saat
- 0-72 Ay Cinsel ve Ahlak Gelişim	32 saat

Burada önemli olan alınan eğitimin yukarıda belirtilen modüldeki dersleri ve yine bu derslerin karşısında belirtilen saatleri ölçüsünde kapsıyor olmasıdır. Bu eğitime ek olarak *380 saatlik “Okul Öncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi”* MEB modülü de tamamlanabilir. Komşu annelerin daha fazla eğitime sahip olmaları ebeveynlere bilgilerini ispat etmeleri açısından faydalı olacak olsa da sistemi zorlaştırmamak adına 380 saatlik söz konusu eğitimin opsiyonel olması tavsiye edilmektedir.

Modelde eğitim şartı mevcut MEB modülleri incelenerek belirlenmiştir. Proje kapsamında organize edilen çocuk gelişim uzmanlarının da katıldığı 2. Çalıştayda buna ilişkin görüşler alınmıştır. Fakat komşu anne modeli uygulamaya geçirilmeye karar verildiğinde *bu mesleğe özel bir MEB modülünün* geliştirilmesinin değerlendirilmesi gerektiği düşünölmektedir.

Daha yüksek eğitim düzeyinin belirlenmemesi veya çocuk gelişimi alanında diploma şart koşulmayarak bir *sertifikasyon programının yeterli görölmesi*, hali hazırda eğitim almadan çocuk bakım işini yapan ve komşu anne modelinde de çalışmaya açık olan kişilerin eğitimi ve kayıtlı hale gelmesini teşvik etmek amaçlıdır. Ayrıca ilköğretim mezunu kadınların dışarıda bırakılması, kadınların büyük çoğunluğunu kapsam dışında bırakmak anlamına gelmektedir. Daha yüksek eğitim düzeyi şartı aranması modelin uygulanmasını zorlaştıracaktır. Öte yandan

⁵ Söz konusu eğitim, ders saati programlamasına bağlı olarak 5 hafta civarında sürmektedir. Detaylı bilgiye <https://e-yaygin.meb.gov.tr/download.ashx?fileID=1595> üzerinden ulaşılabilir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

180 saatlik “0-72 Ay Erken Dönem Çocukluk Eğitimi”nin komşu anne mesleğini icra etmek için asgari düzeyde bilgiyi barındırdığı değerlendirilmektedir. Ülke örneklerine de bakıldığında asgari eğitim şartının örneğin Fransa’da 120 saat, Almanya’da 160 saat olarak belirlendiği ve ABD’de ise ilk yardım dışında eğitim şartının olmadığı görölmüştür.⁶

Modelde çocuk gelişimi ve ilk yardım eğitimlerinin belgelendirilmesi açısından **MEB, MYK ve üniversite onaylı sertifikaların** kabul edilmesi önerilmiştir. Bunların hali hazırda kurumsal geçerliliği en yaygın belgeler olduğu değerlendirilmiş ve eğitimde standardizasyonun sağlanması amacıyla ilave olarak **merkezi bir sınav** da önerilmiştir. MEB, Halk Eğitim Merkezleri aracılığıyla söz konusu eğitimleri ücretsiz ve kaliteli bir şekilde sunmaktadır. Ancak ilçelerde 12 kişinin talebine ulaşıldığında ilgili modüle yönelik kurs açılmaktadır. Ayrıca yetkilendirilen bazı özel kurslar aracılığıyla da ücretli olarak bu eğitimler verilip MEB onaylı sertifika sunulmaktadır. Üniversiteler de Sürekli Eğitim Merkezleri aracılığıyla benzer eğitimleri ücretli olarak verebilmektedir. Ancak proje döneminde özellikle COVID-19 sürecinde yaygınlaşan uzaktan eğitimlerde kalite düzeyinin değişken olduğu görölmüştür. Bu nedenle önerilen modele merkezi sınav ilave edilmiştir. MYK sınav ve sertifikasyon süreci maliyet unsuru içerdiğinden eğitimliliği teşvik etmek amaçlı olarak **Halk Eğitim Merkezlerinden ücretsiz** bir şekilde alınan eğitim ve MEB sertifikası da dahil edilmiştir.

Öte yandan alternatif bir uygulama olarak; MEB ve üniversite sertifikaları geçerli sayılıp buna ilave olarak merkezi sınav yerine MYK sertifikası şart koşulabilir. Ancak bu noktada MYK sınav ve belge temini sürecinde maliyeti azaltmak amaçlı teşvik uygulamalarının devreye koyulması değerlendirilebilir. Bu yöntem tercih edildiğinde ayrıca, eğitimin ardından MYK belgesi temin edilmiş olur. (MYK eğitim şartı aramamakta, sınavda yeterli görülenler belgelendirilmektedir.)

Model önerisi kapsamında geçerli sertifikalara ilişkin belirleme yukarıdaki değerlendirmelerle yapılmıştır. Ancak elbette meslek liselerinin ve üniversitelerin çocuk gelişimi ve eğitimi bölümleri ile üniversitelerin okul öncesi öğretmenliği bölümlerinden mezun kişilerin diplomaları burada belirtilen asgari eğitim modülünü kapsadığından geçerlidir.

Komşu anne için eğitim şartı aranmakla birlikte eğitimin tamamlanma zamanında Fransa örneğinde olduğu gibi kolaylaştırıcı yöntemlere gidilebilir. Fransa’da komşu anne olmak için

⁶ EDU-CARE Etki Analizi sonuçlarına göre projeden faydalanan annelerin bakıcılarının %39’u üniversite onaylı sertifika sahibi, %33,4’ü MEB onaylı sertifika sahibi, %14,2’si ilgili bölümlerden lise mezunu, %9,1’i ilgili bölümlerden üniversite mezunu ve %4,2’si de MYK onaylı sertifika sahibidir. Bu bağlamda, hem söz konusu modelin uygulandığı ülke örnekleri hem de projemizde de geçerli saydığımız eğitimler arasında çoğunlukla sertifikasyon programı düzeyinde belgeler karşımıza çıktığından sistemin uygulanabilirliğini kolaylaştırmak ve evde bakım alanında eğitimliliği yaygınlaştırmak amacıyla asgari eğitim şartı koşulu için yukarıda açıklanan eğitim modülü yeterli görölmüştür.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

120 saatlik eğitimi tamamlamak ve ilgili testi başarıyla geçmek gerekmektedir. Bu eğitimin ilk 80 saatinin başvuru yapıldıktan ilk 6 ay içinde tamamlanması gerekmektedir. Bu ilk kısım tamamlanınca komşu anneler çocuk kabul edebilmektedir. Geriye kalan 40 saatin de ilk çocuğun kabul süresinden itibaren 3 yıl içinde tamamlanması gerekmektedir. Bu onay 5 yıllığına verilmekte olup 5 yıl sonra tekrar yenilenmesi gerekmektedir.⁷ Söz konusu örneğe benzer şekilde öncelikle ilgili eğitime kayıt yaptırıp eğitimin belirli bir kısmını almış olmak yeterli görülebilir, ardından (örneğin 1 yıl gibi) belirli bir süre içerisinde de **eğitimin ve sınavın başarıyla tamamlanması** koşulu aranabilir. Diğer yandan yine örneğe benzer şekilde belirli zaman aralıklarında **eğitimin güncellenmesi** istenebilir. Örneğin MEB tarafından **5 yılda bir komşu annelere özel bir modül** oluşturulup bu modülün alanda güncellenen bilgileri içermesi sağlanarak halihazırda bu mesleği yapanların söz konusu eğitime katılması şart koşulabilir. Böylece çocuk bakımı alanında güncel bilgi ve gelişmelerin takip edilmesi sağlanabilir. Bu kapsamda, çalışan komşu anneler eğitim alacağından MEB Halk Eğitim Merkezleri tarafından uzaktan eğitim alternatifinin sunulması faydalı olacaktır.

Diğer bir alternatif uygulama olarak, eğitim şartının yanında çocuk bakımı alanında belirli bir süre **kreşlerde staj yapma** şartı da aranabilir. Bu kapsamda deneyimin kanıtlanması durumunda da eğitim modülünde **asgari şartın indirilmesi** gibi uygulamalar da değerlendirilebilir.

Son olarak, Portekiz örneğinde olduğu gibi komşu anne adayının **psikolojik durumunu ve çocuklara karşı ilgisini** ölçen bir **mülakat** yapılması önerilmektedir. Çünkü tüm eğitimleri alıp belgelendirmiş, merkezi sınavı geçmiş ve diğer şartları da sağlamış olan her kişi psikolojik durumu itibarıyla çocuk bakımı için uygun olmayabilir.

1.5. Sosyal Güvenlik Statüsü

Model önerisinde komşu annenin iş statüsünün 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 4. Maddesinin 1. Fıkrasının (b) bendi kapsamında kendi hesabına bağımsız çalışan (**4/b sigortalısı**) olması önerilmektedir. Bununla birlikte bazı destekler ve avantajlı uygulamaların kayıtlılığı teşvik edeceği düşünülmektedir. Bu kapsamdaki öneriler “1.7 Devlet Destekleri” başlığı altında açıklanmaktadır. Model kapsamında, çocuk bakımı hizmet bedelinin aileler tarafından **banka üzerinden** ödenmesi ve bu mesleğe özel uygulama olarak her ödenen ücret üzerinden **sigorta priminin tahsili** önerilmektedir. Diğer yandan hem komşu annelerin hem de ailelerin haklarını korumak adına bu mesleğe özel **tip sözleşme** belirlenmelidir. Detaya ilişkin hususlarda da ailenin beklentilerine ve komşu annenin hizmet sunumu şartlarına göre bazı belirlemeler yapılabilir. Örneğin hangi saat aralığında çocuğa bakılacağı, aylık ücret, izin hususları, ebeveynin çocuğu alma vaktine geç kalması halinde

⁷ EDU-CARE Projesi Araştırma Raporu sayfa 48. <https://www.sgk.gov.tr/YayinveProjeler/Yayinlar/7f65e722-ba64-48df-a5ca-c60336c2fbc5/>

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

uygulanacak ilave ücret, yemek dahil mi hariç mi olacağı, çocuk bezi vs. malzemelerin temini gibi hususlar bu sözleşmelerle belirlenebilir.

Statüye ilişkin olarak örnek ülke uygulamaları incelendiğinde de komşu annelerin Fransa'da (belediyeye bağlı 4/a'lı) olduğu gibi istisnai bazı ülkeler dışında yaygın olarak bağımsız çalışan (4/b) statüsünde olduğu görülmüştür. Bu kapsamda komşu anne kendi evinde, kendi işi olması avantajlarından yararlanmakta ve gelirin sürdürülebilirliği sorunu gibi bazı riskleri de göze almış olmaktadır.

Komşu annenin bağımsız çalışan olmasının aileler açısından dezavantajı, (normal çocuk bakıcısında da olduğu gibi) hastalanması ve izin kullanması durumlarında yerine başka bir komşu anne ayarlama durumunun olmaması, bu durumlarda ailelerin geçici çözüm bulmasının gerekmesidir. Bir yere bağlı çalışan (4/a'lı) komşu anne modelinde hastalanması ve izin kullanması gibi durumlarda bağlı olduğu kurum/firma başka bir komşu anneyi geçici olarak görevlendirebilmektedir. Önerilen modelde yapı ASHB'nin yetkilendirme ve denetimine tabi 4/b statüsünde kurulmuştur. Modelin hayata geçirilmesi yönünde karar alınması durumunda, belediyelere bağlı olarak 4/a statüsünde kurgulanması gibi alternatifler değerlendirilebilir.

1.6. Vergilendirme

Komşu annenin vergilendirilmesine ilişkin olarak 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu mükerrer madde 20/a'ya göre kazançları **basit usulde tespit olunan** mükelleflerin 46 ncı maddeye göre tespit edilen kazançlarının **gelir vergisinden müstesna** tutulduğuna yönelik düzenlemelere tabi olabileceği değerlendirilmektedir. Bu maddeye göre komşu annenin bir yıl içinde elde ettikleri gayri safi iş hasılatının 2022 yılı için 100.000 TL'yi aşmaması gerekmektedir. Önerilen modelde de komşu annenin toplam geliri (aylık asgari ücretin 1,5 katı) yıllık sınır olan tutarı aşmamaktadır.

Diğer bir yol ise, komşu anneliğin **vergiden muaf esnaf kategorisinde** değerlendirilmesidir. 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 9 uncu maddesine göre evlerde kullanılan dikiş, nakış, mutfak robotu, ütü ve benzeri makine ve aletler hariç olmak üzere muharrir kuvvet kullanmamak ve dışarıdan işçi almamak şartıyla **oturdıkları evlerde söz konusu kanun maddesinde belirtilen ürünleri işyeri açmaksızın** veya yıl içinde gerçekleştirilen satış tutarı, ilgili yıl için geçerli olan asgari ücretin yıllık brüt tutarından fazla olmamak üzere internet ve benzeri elektronik ortamlar üzerinden satanlar vergiden muaf tutulmuştur. Yine Kanunun 11 inci maddesinde, **muaf olarak bahsi geçen işlere benzerlik gösterdikleri Hazine ve Maliye Bakanlığınca kabul edilen** ticaret ve sanat işleri ile iştiğal edenler de vergiden muaf sayıldığı belirtilmektedir. Bu çerçevede, komşu annenin kendi evinde çocuk bakım hizmeti sunması bağlamında benzerlik gösteren işle uğraştığı söz konusu Bakanlıkça değerlendirilebilir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Nitekim Gelir Vergisi Kanunu madde 23/6 kapsamında özel fertler tarafından ev hizmetlerinde çalıştırılanların ücretleri de gelir vergisinden istisnadır ve mevzuat açısından bakıcıların çocuk bakım hizmetini kendi evinde sunmasında bir mani bulunmamaktadır.

Ancak burada bazı kalifiye komşu annelerin ekonomik durumu nispeten üst düzey olarak değerlendirilebilecek semtlerde toplam geliri asgari ücretin 1,5 katından daha fazla olacak şekilde kişi başı hizmet bedeli belirleyebileceği de göze alındığında birinci paragrafta belirtilen 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun **mükerrer madde 20/a kapsamında kazançları basit usule tabi olup olmayacağına göre değerlendirilmesi ve yıllık gelir tutarı Kanunda belirtilen sınırı aşması halinde vergilendirilmesi daha uygun olabilir.**

Diğer bir husus **mükerrer madde 20/a** kapsamında vergiden istisna olma durumunda yanında **çırak veya yardımcı işçi çalıştırılabilirken 9 uncu madde kapsamında** vergiden muaf olduğunda yanında herhangi bir **işçi çalıştırılması mümkün olmamasıdır**. Bu kapsamda belirtmek gerekir ki çocuk bakım işi elbette emek yoğun bir iştir ve bir yardımcı faydalı olabilir. Ancak komşu anne model önerisi **temel özelliği itibarıyla ekonomik bir alternatif olarak sunulduğundan maliyet artışına neden olacağı çekincesiyle işçi çalıştırılacak şekilde tasarlanmamıştır**. Belki yukarıda bahsi geçen üst düzey gelir gruplarında bu tercih edilebilir.

Bu başlık altında böyle bir yeni uygulamanın 193 sayılı Gelir Vergisi Kanunu'nun mevcut maddelerinden hangisinin kapsamına girebileceği hususu tartışılmıştır. Diğer yandan bu kapsamda -vergi avantajı sağlayacak şekilde- **bağımsız bir bent/madde oluşturulması** da değerlendirilebilir. Bu model önerisinin veya benzer bir modelin uygulanması yönünde karar alındığında vergilendirmeye ilişkin hususlarda **Hazine ve Maliye Bakanlığı belirleyici olacaktır**.

1.7. Devlet Destekleri

Komşu anne mesleğinde kayıtlılığın ve kadın girişimciliğinin teşvik edilmesi amacıyla, 5510 sayılı Kanunun 81 inci maddesinin (k) bendi kapsamında uygulanmakta olan “Genç Girişimci Teşviki”nin bir benzerinin bu mesleği icra edecek kadınlar için uygulanması önerilmektedir. Söz konusu teşvikte olduğu gibi bu **teşvikle** de prim borcu **1 yıl süreyle** 5510 sayılı Kanunun 82 nci maddesi uyarınca belirlenen prime esas kazancın alt sınırı veya bunun 1,5 katı üzerinden Hazine ve Maliye Bakanlığınca karşılanabilir.

Diğer yandan model önerisinde komşu anne mesleği sosyal güvenlik statüsü açısından 4/b sigortalısı olarak tasarlandığından %3'e tekabül eden işsizlik sigortası primi ödenecek toplam prim oranına dahil değildir. Teşvik süresi sona erdiğinde prim ödemeye başlanacağı süreçte prim yükünü azaltarak kayıtlılığı sürdürmek amacıyla bu meslekteki kişilerden (sigortalılık

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

öncesi) bakmakla yükümlüsü olanların sağlık hizmetlerinden faydalanmada genel sağlık sigortası primi ödemiş olması şartı aranmaması ve diğer kişiler için de genel sağlık sigortası prim oranının %3 olarak uygulanması önerilmektedir. Bu kapsamda (sigortalılık öncesi) bakmakla yükümlüsü olanların sadece kısa ve uzun vadeli sigorta kolları için %2 ve %20 olmak üzere toplam %22 prim oranına tabi olmaları önerilmiştir. Şartları sağlaması halinde 5510 sayılı Kanununun 81 inci maddesinin (j) bendi kapsamında 5 puanlık indirimde de hak kazanabilecektir (4/b sigortalılarına yönelik 5 puan teşviki). Bu durumda da ödenmesi gereken **prim oranı %17**'ye düşmektedir. Sigortalılığı öncesinde bakmakla yükümlüsü olmayanlarda ise bu tutar %3 genel sağlık sigortası primiyle birlikte **toplam %20**'ye tekabül etmektedir.

İlave olarak, bu meslekteki kişilerin emeklilik için prim günlerini tamamlama zorluğuyla karşılaşabileceği düşüncesiyle 4/b sigortalılarına uygulanan 9.000 **prim ödeme gün sayısı** koşulunun azaltılarak 4/a sigortalılarda olduğu gibi **7.200** olarak uygulanması önerilmektedir.

Ayrıca, **başlangıç döneminde oluşan maliyetin** (evin düzeni/malzeme tedariki vs.) karşılanabilmesi için bu gruba yönelik Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB) desteklerine benzer bir desteğin oluşturulması değerlendirilebilir. Son olarak da çocukların sağlıklı bir ortamda bakılmasını sağlamak ve maliyeti düşürmek için aylık **su ve ısınma giderlerinin** tamamının veya belirli bir limiti aşan kısmının karşılanmasına yönelik destek sağlanabilir.

1.8. Denetim

Çocuk bakımı alanı oldukça hassas olduğundan bu alanda denetim hayati önem arz etmektedir. Proje kapsamında yapılan çalıştaylarda da özellikle bu hususa vurgu yapılmıştır. Komşu anne çocuk bakımı modelinin temel özelliklerinden biri de eğitilmiş ve kayıtlı çalışmanın yanı sıra sıklıkla yapılan denetimlere tabi olunmasıdır. Bu kapsamda model üçlü bir denetim mekanizmasını içermektedir:

- Kurumsal denetim
- Puanlama sistemi yoluyla denetim
- Sosyal denetim

Kurumsal denetim, kayıt olunan ve yetki veren merci olarak ASHB'nin denetimidir. Söz konusu Bakanlık halihazırda kreşlere yönelik denetim faaliyetleri yürüttüğünden komşu anne denetimlerini de yapabilmek için kapasitenin artırılması ve denetim prosedürlerinde komşu anne modeline uyarılama yapılması yeterli olacaktır. Kayıt şartları arasında belgelerini sunan komşu annelerin mülakat ile psikolojik yeterliliğinin ve ev ziyareti ile de evdeki koşullarının uygunluğunun kontrol edilerek yetki/ruhsat verileceği belirtilmişti. İşe başlamasının ardından ilk 6 ay içerisinde önceden haber vermeksizin bir ziyaret ve devamında da yıllık ziyaretler

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

yapılması ve bu kapsamda hem ev ortamının şartlara uygunluğunun hem de komşu annenin çocuklara yaklaşımının gözlemlenmesi ve değerlendirilmesi sağlanabilecektir. Şeffaflığın sağlanması adına Bakanlığın denetim raporlarını web sitesinde yayımlaması önerilmektedir. (Buna ilişkin muvafakat kayıt aşamasında komşu annelerden alınır.) Böyle bir uygulama, kurallara uyan komşu anneleri ödüllendirirken diğerleri içinse caydırıcı olacaktır. Belirli ihlalleri gerçekleştiren ve daha hafif bazı ihlallerde ise ihlal durumunu sürdürerek/tekrarlayarak ihlal puanı sınırını aşan komşu annelerin ruhsatı iptal edilecektir.

Puanlama sistemi yoluyla denetim, ocuk bakım işine özel bir web sitesi oluşturulmasına dayanmaktadır. Söz konusu web sitesi üzerinde kurumsal bakım, evde ocuk bakıcısı tarafından bakım ve komşu anne ocuk bakım modellerinin tamamı hakkında bilgiye erişebilir olması aileler açısından faydalı olacaktır. Komşu anneler eğitim ve iletişim bilgileri ile evindeki kapasiteye dair bilgileri buradan duyurabilecek ve çocuğuna bakım hizmeti arayan ebeveynler de kendilerine uygun komşu anneyi belirleyerek iletişime geçebilecektir. Aynı şekilde kendi iletişim bilgilerini de paylaşarak komşu anne aradıklarını da duyurabilecekler ve komşu anneler de yakın semtteki ebeveynlerle iletişime geçebilecektir. Halihazırda Türkiye İş Kurumu (İşKUR) web sayfasından ebeveynler işveren kaydı açarak bakıcı arayabilmekte ve bakıcılar da kayıt açarak iş arayabilmektedir. Ancak burada önerilen web sitesi bundan öte özellikleri olan ocuk bakım sektörüne yönelik kapsamlı bir sitedir. Ebeveynler bakım hizmeti aldıkları kişileri buradan puanlayabilecektir. Diğer yandan böyle bir sistemin sadece komşu anne değil, normal ocuk bakıcısı ve kurumsal bakımı da kapsayan bu bağlamda tüm ocuk bakım sektörünün arz ve talep tarafına fayda sağlayacak bir fonksiyonu yerine getirmesi amaçlanmaktadır. Güven sorunu önemli olduğu gibi arz ve talep tarafının birbirini bulabilmesi de ayrı bir maliyet unsurudur. Söz konusu web sitesi puanlama sistemiyle güven unsuru yönünden; detaylı duyuru özelliğiyle de arz-talep birleşmesi yönünden fayda sağlamış olacaktır. Bu web sayfasının kurulumu ve yönetimi ASHB tarafından veya ocuk bakım sektöründe önde gelen bir sivil toplum kuruluşu tarafından sağlanabilir. Ayrıca, kadın istihdamını etkileyen diğer bakım sektörleri engelli ve yaşlı bakımı olduğundan söz konusu web sitesi bu alanları da kapsayacak şekilde oluşturulabilir.

Sosyal denetim, komşu anne modelinin mahiyeti itibarıyla içerdiği ve güven unsurunun oluşturulmasına fayda sağlayacağı değerlendirilen denetim mekanizmalarından oluşmaktadır. Söz gelimi komşu annenin konumu genellikle ebeveynin *ikametine yakın* olduğundan sosyal evre tarafından olumlu/olumsuz bilgilerin edinilebileceği dşnlmektedir. Diğer yandan bakım işinde çalışanlar özellikle de ocuk bakıcıları çoğunlukla *tavsiye yoluyla iş bulduğundan* bu bağlamda da sosyal çevreden kişi hakkında bilgi edinmek mümkün olmaktadır. Proje kapsamında yapılan etki analizi çalışmasında da annelere/bakıcılara yöneltilen “*bakıcınızı/işinizi nasıl buldunuz?*” şeklindeki anket sorusuna gelen ağırlıklı yanıt “*tanıdık*

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

vasıtasıyla” olmuştur.⁸ Son olarak komşu anne modelinin sosyal denetim işlevi gördüğü değerlendirilen diğer bir özelliği, birden fazla çocuğun bakımının söz konusu olmasıdır. Bu bağlamda da bir ebeveynin fark etmediği bir ihlali diğer bir ebeveynin fark edebileceği düşünceyle bakım hizmeti sağlayan kişinin *birden fazla ebeveynin gözetimi* altında olmasının avantajı değerlendirilmektedir.

Bu çerçevede, yukarıda detayları sunulan komşu anne çocuk bakımı model önerisinin kadın istihdamını doğrudan etkileyen çocuk bakım hizmetleri alanındaki ihtiyaçların bir kısmını karşılayabileceği değerlendirilmektedir. Söz konusu model, 0-3 yaşı yönelik bakım ihtiyacını, tam zamanlı ve esnek zamanlı bakım hizmeti ihtiyacını, kurumsal ve evde bakıma kıyasla daha ekonomik olarak doldurabilecek yakın mesafedeki bir alternatif olarak sunulmaktadır. Bu bağlamda modelin çocuk bakımı hizmetlerinin küçük yaş grubu, hizmet süresi, maliyet, kapasite ve konum bakımından erişilebilirliğini destekleyerek ebeveynlerin iş-yaşam dengesine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Dolayısıyla pek çok gelişmiş ülkede benzerinin uygulandığı bu modelin Türkiye’de kadın istihdamının önündeki engellerden birini daha kaldırılması yönünde hizmet edeceği düşünülmektedir.

Çocuk bakımı sektöründe çalışan veya çalışmak isteyen kadınlar açısından bakıldığında da söz konusu model bu kişilere eğitimi olarak, kendi evinde, kendi işini yapma imkanı sağlayacaktır. Çocuk bakımı işinde çalışanların neredeyse tamamı kadınlardan oluştuğundan bu alanda da kadın istihdamı desteklenmiş olacaktır. Özellikle de evde bakım alanı kayıtlı çalışma/çalıştırma kültürünün yaygın olmadığı bir sektör olduğundan söz konusu modelin bu alanda kayıtlılığın artmasına katkı sağlayacağı beklenmektedir. Model kapsamında komşu anne mesleği için önerilen vergi muafiyeti ve prim indirimlerinin kayıtlılığı teşvik edici unsurlar arasında yer alacağı düşünülmektedir. Ebeveynlere yönelik olarak da ekonomik alternatif oluşturacağından her iki taraf açısından tercih edilebilir olacağı değerlendirilmektedir. EDU-CARE Projesi kapsamında annelere sunulan mali desteklerin etki analizi sonuçlarına göre projedeki bakıcıların %71’i projeye iş bulmuş veya sigortalı çalışmaya başlamıştır.⁹ Bu çerçevede önerilen komşu anne modelinin ebeveynlere sunduğu ekonomik imkanlar bağlamında çocuk bakım hizmeti sağlayan kadınların kayıtlı istihdamının dolaylı olarak da desteklenmiş olacağı

⁸ EDU-CARE Projesi kapsamında yapılan anket sonuçlarına göre; eğitimi bakıcının temini açısından ilk sırada yer alan kaynak, projeden faydalanan anneler için %78,2 ve projeden faydalanmayan anneler içinse %76,2 oranıyla *tanıdıklardır*. Çocuk bakımının kim tarafından üstlenildiği konusu “güven” duygusu ile çok yakın ilişkili olduğundan, bakıcı temininde tanıdıklardan alınan “referanslar” son derece belirleyicidir. Yine anketlerde projeden faydalanan anneler tarafından çalıştırılan bakıcıların %80’i de proje kapsamındaki işini tanıdık vasıtasıyla bulduğunu ifade etmiştir. EDU-CARE Projesi Etki Analizi Raporu sayfa 72, 91 <https://www.sgk.gov.tr/YayinveProjeler/Yayinlar/7f65e722-ba64-48df-a5ca-c60336c2fbc5/>

⁹ EDU-CARE Projesi öncesinde %45,8’i işsiz ve %25,1’i sigortalı çalışmayan olmak üzere bakıcıların toplam %71’i proje ile kayıtlı çalışan haline gelmiştir. EDU-CARE Projesi Etki Analizi Raporu sayfa 89. <https://www.sgk.gov.tr/YayinveProjeler/Yayinlar/7f65e722-ba64-48df-a5ca-c60336c2fbc5/>

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

değerlendirilmektedir. Pilot uygulamalarla model hakkında bir öngörü sağlanarak hayata geçirilip yaygınlaştırılması temin edilebilir.¹⁰

2. Kayıtlı Kadın İstihdamının Artırılmasına Yönelik Diğer Politika Önerileri

Türkiye’de kadınların “*kayıtlı istihdam*”ını artırmanın kadın “*istihdam*” politikalarıyla mümkün hale geleceği değerlendirilmektedir. Bu kapsamda politika önerileri üç kategoriye ayrılabilir:

- İşgücü piyasasına yönelik politikalar,
- Çocuk bakım hizmetlerine yönelik politikalar ve
- Aile hayatına yönelik politikalar.

2.1. İşgücü Piyasasına Yönelik Politikalar

Kadın istihdamını artırabilecek uzun vadeli en temel politika, güçlü ekonomi ile emek talebinin artmasıdır. Diğer yandan ekonomik büyüme bazı sektörlerin canlanmasını ve bazı sektörlerin daralmasını beraberinde getirecektir. Önümüzdeki yüzyılda özellikle teknoloji alanında nitelikli iş gücüne ve temizlik ve bakım alanlarında işgücüne talebin artacağı tahmin edilmektedir. Fakat yapay zekânın özellikle bilgi girişı gibi ara kademedeki elemanlara talebi ciddi oranda düşüreceği tahmin edilmektedir. Kadın istihdamının artması için önümüzdeki yüzyılda daha da kıymet kazanacak katma değeri yüksek **teknoloji ağırlıklı sektörlere** yönelik olarak kadınların yetiştirilmesi fayda sağlayacaktır. Bunun da yolu eğitim ve farkındalık artırma faaliyetlerinden geçmektedir.

Çocuk-yaşıtlı bakımı ve temizlik sektörlerinde de işçi talebi artacağından bu sektörlerin de desteklenmesi önem arz etmektedir. Ev hizmetlerinde çoğunlukla kadınlar çalıştığından veya kadın istihdam tercihi yaygın olduğundan bu sektördeki kayıtlılık ve diğer gelişmeler kadınları desteklemiş olacaktır. Bu alanda kadınların eğitimli olarak ve sosyal güvenlik ve diğer tüm sosyal haklarına sahip olacak şekilde mesleklerini icra etmeleri sağlanmalıdır. Kayıt dışı

¹⁰ EDU-CARE Projesi Etki Analizi kapsamında yapılan anketlerde önerilen model kısaca tanımlanarak katılımcılara tercihleri sorulmuştur. Projeden faydalanan annelerin bakıcılarının %69,5’i ve proje kapsamında verilen çocuk bakımı eğitimi desteğinden faydalanan kadınların %59,7’si komşu anne modelinde çalışmayı kabul edebileceğini belirtmiştir. Tercih etmeyenlerin sebepleri *güvenlik endişesi, birden fazla çocuğa bakmanın zorluğu, fiziki koşulların yetersiz olacağı çekincesi ve eşı ve çocuklarının evde olması* şeklinde ifade edilmiştir. Annelerin görüşleri de *güvenlik* açısından bazı endişeleri yansıtmıştır. Ancak, yenilik oluşturan deneyimlenmemiş bir modelin ilk etapta dirençle karşılaşacağı ve ayrıca anketten ziyade derinlemesine görüşmeyle detaylı açıklanıp görüş alınmasının daha gerçekçi bir sonuç oluşturacağı değerlendirilmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

istihdamın yaygın olduğu ve iş ev alanında ifa edildiğinden denetimin oldukça zor olduğu bu sektörlerde prim teşvikleri artırılarak (veya doğrudan bu sektörlerde özel bir teşvik geliştirilerek) ve ilgili prosedürler kolaylaştırılarak kayıtlılık daha cazip hale getirilmelidir. Tüm bunlar söz konusu işlerin insana yaraşır iş özelliklerine sahip olmasını destekleyecektir. Genellikle çalışan aileler bu alanlarda hizmet talebinde bulunduğundan bu sektörün gelişmesi, ailelerin iş-yaşam dengesini ve çalıştıkları işlerde verimliliğini de olumlu yönde etkileyecektir.¹¹ Nitekim EDU-CARE Projesi Etki Analizi sonuçlarına göre projeden yararlanan annelerin %98,1'i eğitimli bakıcı hizmeti sayesinde işteki sorumluluklarını; %95,1'i de evdeki sorumluluklarını daha iyi yerine getirebildiğini düşündüğünü ifade etmiştir.

Diğer yandan Türkiye işgücü piyasasında uzun çalışma saatleri yaygın olduğundan ebeveynlerin özellikle bakım sorumlulukları kapsamında olmak üzere iş-yaşam dengelerini sağlayabilmeleri oldukça zordur. **Uzun mesai saatlerinin azaltılmasının** ebeveynleri destekleyerek kadın istihdamına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca, yapılan araştırmalar uzun saatler çalışmanın verimliliği azalttığını ve hata/kaza riskini artırdığını göstermektedir. Bu bağlamda çalışma saatlerinin makul düzeye getirilmesinin uzun vadede verimliliği artırarak işverenler açısından da fayda sağlayacağı açıktır.

Ayrıca, esnek çalışmaya yönelik her ne kadar yasal bir mâni olmasa da işgücü piyasasında böyle bir anlayış henüz yerleşmiş değildir. **Esnek çalışmanın yaygınlaştırılmasının** ebeveynlerin iş-yaşam dengesini destekleyerek kadınlara istihdam piyasasına erişim ve kariyer gelişimi açısından daha fazla fırsat sunacağı değerlendirilmektedir.

İstihdam teşvikleri bağlamında bakıldığında, “Kadınlar, Gençler ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Sahiplerinin İstihdamına Yönelik Teşvik” kadın istihdamını da kapsamaktadır. Yasal dayanağı 6111 Sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 4447 sayılı Kanun'a eklenen Geçici 10 uncu maddedir. Söz konusu teşvikin süresi 2023 yılı sonuna kadar uzatılmıştır. Şartlara göre çalışanın işe başladığı tarihten önceki 6 aylık dönemde işsiz olması ve istihdam edildiği tarihten önceki son 6 ayın ortalama çalışan sayısına ilave olarak istihdam edilmesi gerekmektedir. Ancak **doğrudan kadınları hedefleyen, daha kolay şartlar arayan ve daha uzun süreli destek sağlayan bağımsız bir teşvik** uygulamasının yürürlüğe konulması faydalı olacaktır. Kadın istihdam oranının artmasının ülke ekonomisine önemli düzeyde katkı sağlayacağı düşünüldüğünde, böyle bir teşvikin uzun vadede ortaya çıkacak faydası açıktır. Bu kapsamda sadece kadınları hedef alan bir teşvik önerilse de şartlarda sektörel ayrıma gidilmesi değerlendirilebilir.

¹¹ Ev hizmetlerine yönelik detaylı öneriler üçüncü başlık altında sıralanmıştır.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

2.2. Çocuk Bakım Hizmetlerine Yönelik Politikalar

Öncelikle çocuğu için kurumsal bakım tercih eden aileler açısından bakılacak olursa, **çocuk yaş grubu, kapasite, konum, hizmet süresi ve maliyet açısından daha fazla erişilebilir** kurumsal bakım hizmetlerine ihtiyaç bulunmaktadır. **0-3 yaş** grubuna yönelik kurumsal bakım hizmetleri oldukça sınırlıdır. Bu yaş grubunda resmi bakım oranlarının artırılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Diğer yandan konum ve kapasite olarak herkesin bu hizmetlerden faydalanabileceği şekilde yaygınlaştırmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Ayrıca, Türkiye’de yaygın olarak uzun süreli çalışma saatleri uygulandığından bakım hizmetinin sadece özel bakım hizmetleri değil kamu tarafından da tam zamanlı olarak sunulması faydalı olacaktır. Diğer bir yaklaşıma göre Türkiye’de kamunun okul öncesi eğitim kuruluğu açıp işletmesinden özel sektörün sağladığı hizmetleri sübvans e tmesinin kamu bütçesi açısından daha maliyet etkin olacağı değerlendirilmektedir. Ayrıca özel sektörün sunacağı hizmet, süre açısından daha esnek olabilecektir. Son olarak ve en önemlisi bakım hizmetlerinin aileler üzerindeki ekonomik yükünün azaltılması gerekmektedir. Bu kapsamda özellikle düşük gelir düzeyine sahip ailelerin çocuklarına sunulan bakım hizmeti maliyetinin bir kısmının karşılanması, kadın istihdam oranında gelişme sağlayarak uzun vadede ekonomik ve sosyal kalkınmayı artıracak ve bu gruba sağlanacak çocuk bakım hizmeti desteği her ailenin çocuğuna eşit şartlarda bakım imkanı sunarak yoksulluğun nesiller arası aktarımını azaltacaktır.

Diğer yandan çocuk bakım hizmetlerinde kalitenin artırılmasına yönelik olarak da optimal fayda için **makul sayıda kuralın etkin denetimi** gereklidir. Bu kapsamda da hâlihazırdaki kurumsal çocuk bakım kapasitesinin daha etkin kullanılması ve yeni alternatiflere de işlevsellik kazandırılması için AB ülkelerinde olduğu gibi Türkiye’de de **özel sektörün sübvans edilmesi** gerekmektedir. Bu uygulama dolaylı olarak ailelere yansıyan maliyet yükünü de hafifletecektir.

Çocuk gelişimi alanında özellikle çocuk 36 aylık olduktan sonra kurumsal bakım önerilmekle birlikte **0-36 ay arası çocuk için evde bakım** tercih edilebilmektedir. Bu kapsamda en az asgari ücret üzerinden bir bakıcı çalıştırmak her gelir grubundaki aile için mümkün olmayabilmektedir. Kendisi de asgari ücret üzerinden çalışan kadınlar işi bırakmayı tercih edebilmekte ve yapılan araştırmalara göre işten uzak kalma süresi uzadıkça işe geri dönme oranı da düşmektedir. Sigorta primi açısından bazı teşviklerden faydalanılabilmekte ancak şartları sağlamak herkes için mümkün olmayabilmektedir. Bu bağlamda hem annenin çalışabilmesi hem de çocuk bakıcısının kayıtlı istihdamının desteklenmesi adına **prim teşviklerinin** bu alanda herkesin faydalanabileceği şekilde kolaylaştırılmış şartlar içermesi faydalı olacaktır.

Diğer yandan **bütün çocuk bakım alternatifleri** dahil olmak üzere, aileler üzerindeki bakım maliyeti yükünün kamu tarafından paylaşılabilmesi ve kadın istihdamının teşviki adına her iki ebeveynin de çalıştığı ailelere çocuk bakım hizmetine yönelik **mali destek sağlanması**

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

değerlendirilebilir. Bu destek bazı Avrupa ülkelerinde olduğu gibi vergiden indirim şeklinde dolaylı olarak da sağlanabilir. Örneğin İngiltere özellikle çalışan ebeveynlerin çocuklarının 30 saatlik bakım ücretini karşılamaktadır. Ayrıca, çocuk bakım masraflarının önemli bir bölümünün vergiden düşülmesine imkân vermekte ve bir miktar da çocuk yardımı vererek bu sistemi yürütmektedir. Çocuk bakım alanında hizmet sunan özel kuruluşlara da sübvansiyon uygulamaktadır. Fransa örneğinde de ebeveynlerin çocuk bakım masraflarının %85'ine kadar destek sağlandığı görülmektedir. Bu tür mali desteklerin uzun vadede ekonomiye sağlayacağı katkılarla devlete geri döneceği değerlendirilmektedir.¹² Destek verilirken evde bakım kapsamında EDU-CARE Projesinde olduğu gibi **eğitimi bakıcı** şartı aranabilir.¹³ Böylece kadın istihdamı hem anne hem de bakıcı yönüyle desteklenmekle birlikte bu mesleğin gelişimine ve çocukların kaliteli bakım görmesine de katkı sağlanmış olacaktır.¹⁴

EDU-CARE Proje Etki Analizi kapsamında yöneltilen *annelerin kadın istihdamını teşvik edebilecek sosyal politikalara yönelik görüşleri* hakkındaki anket sorusuna gerek projeden yararlanan gerekse de yararlanamamış olan annelerin toplamı için en yüksek skorların söz konusu olduğu ilk üç politika seçeneği sırasıyla devletin **bakıcı için mali destek** vermesi, **kreş/anaokulu için mali destek** vermesi ile **analık izni sonrasında ücretli ebeveyn izni** verilmesi şeklindedir.¹⁵ Söz konusu bulgular, bu alanda verilebilecek mali desteklerin ihtiyaçların karşılanmasında ne kadar ilgili ve etkili olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır. Diğer taraftan, katılımcıların kadın istihdamını desteklemeye yönelik *-nispeten-* daha az teşvik

¹² Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından ortaklaşa finanse edilen EDU-CARE projesinin yürütülmesinde 71 milyon TL ulusal katkı payı harcaması gerçekleştirilmiştir. EDU-CARE projesinin anneler açısından kaldıraç oranı yaklaşık %15, bakıcılar açısından ise %27 olmak üzere toplam %42'dir. Böylece, projeye yapılan ulusal harcamanın yaklaşık **42 katının** devlete gelir olarak geri döneceği tahmin edilmektedir.

¹³ EDU-CARE Projesi Etki Analizi sonuçlarına göre projeden faydalanan **annelerden %77'sinin bakıcısı** proje sayesinde **ilk defa eğimli hale gelmiştir**. Bu bağlamda, bu tür mali destek mekanizmalarında eğitimi için şart koşulması sektördeki mesleki gelişimi de desteklemektedir.

¹⁴ EDU-CARE Projesi Etki Analizi kapsamında yapılan anketlerde, projenin mali desteği sona erdiğinde sigortalı bakıcı istihdam etmeyeceğini belirten proje faydalanıcısı annelerin **%59,9'u** bu durumun nedeni olarak *ekonomik açıdan bakıcı ücretinin karşılanamaması, %35,3'ü* ise *çocuğunun okul öncesi eğitim kurumuna gidecek olmasını* belirtmiştir. Yine anket sonuçlarına göre proje desteği olmasaydı annelerin **%55'i** bakıcı istihdam edemeyeceğini, **%65'i** eğitimi bakıcı istihdam edemeyeceğini ve **%62'si** bakıcısını sigortalı çalıştıramayacağını ifade etmiştir. Ayrıca, açık uçlu olarak sorulan soruda sağladığı faydalar bakımından projenin devam etmesi yönünde bir beklenti olduğu görülmüştür. Annelerin kayıtlı istihdamı açısından da faydalanıcı annelerden proje öncesi bir işte sigortalı çalışanların **%32,1'i** proje desteği olmasaydı çalışmaya devam edemeyeceğini belirtmiştir. Bu kişilerden de **%81,2'si** proje sonrasında sigortalı çalışmaya devam edeceğini belirtmiştir. Özellikle doğum sonrasında küçük yaş gruplarında çocuğu olan aileler için belirli bir süre mali destek sağlanması annelerin istihdam piyasasında tutunmasını destekleyecektir. Ayrıca, proje kapsamında faydalanıcı anneler tarafından çalıştırılan **bakıcıların %71'inin proje öncesinde çalışmadığı/sigortalı çalışmadığı** düşünöldüğünde, projeye verilen mali desteğe benzer desteklerin bilhassa çocuk bakıcılarının kayıtlı istihdamını teşvik ederek bu alanda çalışan kadınların emeğini görünür hale getireceği anlaşılmaktadır.

¹⁵ Likert ölçeğinde "teşvik eder" ve "çok teşvik eder" seçenekleri birlikte değerlendirilmiş, yani iki seçenek toplam skorlar göz önüne alınarak katılımcılar tarafından "daha etkili" olduğu düşünölen politika seçenekleri belirtilmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

edici olduğunu dűşündükleri politika seçenekleri ise; *babalık izin süresinin uzatılması, ücretsiz izin süresinin uzatılması ile esnek ve evden çalışmanın yaygınlaştırılmasıdır.*

Çeşitli konumlarda (şehir merkezlerinde, şehir merkezlerinden uzak veya kırsalda), çeşitli sektörlerde ve farklı mesai saatlerinde çalışan ve farklı gelir düzeylerine sahip ebeveynlerin gerçeklerine uygun olarak ihtiyacı karşılayabilmek adına çocuk bakım hizmetlerinde *alternatiflerin artırılması* ve *esnek zamanlı bakım hizmeti imkanı sağlanması* elzem görünmektedir. Mevcut çocuk bakım modelleri desteklenmek ve geliştirilmekle birlikte yenilikçi bir uygulama olarak birinci bölümde önerilen komşu anne modeli alternatif bakım hizmeti kapsamında hayata geçirilebilir.

Kamunun ücretsiz sağladığı anaokulu eğitiminin sonrasında ebeveynin mesai saati sonuna kadar çocukların (model önerisinde bahsi geçen) komşu anneler tarafından ilgilenildiği veya anaokulunda ilave sürede bir ücret mukabilinde bakılmasını sağlayacak uygulamalar ile kamu ve özel çocuk bakım hizmetleri arasındaki *koordinasyonun sağlanması*, çocuk bakım maliyetlerini düşürerek kadın istihdamını kolaylaştırabilecek diğer bir yöntemdir.

Ebeveynlerin bakım hizmeti seçiminde en önemli unsurlar uygunluk ve güvenilirliktir. Bu kapsamda *doğru* bilgiye *daha kolay* erişim ihtiyacı bulunmaktadır. Bu bağlamda, ebeveynlerin evine yakın konumlardaki tüm kurumsal çocuk bakımı hizmet noktalarını, -önerilen modelin hayata geçirilmesi halinde- komşu anne konumlarını ve evde bakım için iş arayan çocuk bakıcılarını bir arada görebileceği, kapasite ve eğitimleri hakkında bilgi alabileceği ve puanlama sistemiyle güvenilirlik oranını görebileceği ve puanlayabileceği bir *elektronik uygulamanın* oluşturulması faydalı olacaktır. Bu uygulama hangi saatler arası hizmet verildiği, sağlık ve güvenlik kuralları, hizmet verilen yaş grubu, iletişim bilgileri gibi tüm detayları sunarak ebeveynlerin her bir alternatife fiziksel olarak gitmesine gerek kalmadan bir kısa liste oluşturmasına imkân tanıyacaktır. Ayrıca, doğumdan önce çalışan ve doğum izninin sonuna yaklaşan kadınlara bakıcı istihdam etmeleri durumunda ve şartları sağlamaları halinde *hangi prim teşviklerinden* yararlanabilecekleri hakkında *bilgi notu* gönderilebilir.

2.3. Aile Hayatına Yönelik Politikalar

Toplumsal yapıda kadının iş yaşamında yer alması olgusu yaygınlaşırken, bunun kadınlar için temel saiklerinin ev ekonomisine katkıda bulunma isteği ve gelecek bilinci olduğu görülmektedir. EDU-CARE Projesi Etki Analizi sonuçlarında da projeden faydalanan annelerin ve bakıcıların çalışmasını teşvik eden en önemli faktörler *aile bütçesine katkıda bulunmak, ekonomik özgürlük* ve *sosyal güvence (sigortalı çalışmak)* olarak karşımıza çıkmıştır. Bu çerçevede, aile yapısı artarak çift kazananlı bir yapıya doğru ilerlerken aile hayatının da bu

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

yapıya uyum sağlayacak şekilde evrilmesi kadınlar üzerindeki iş yükünün iki katına çıkmasını önleyecektir.

Bu bağlamda, bakım sorumluluklarının *eşler arasında daha adaletli paylaşımını* sağlayan politikalar kadın istihdamını olumlu yönde etkileyecektir. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bakım sorumlulukları çoğunlukla kadınlar tarafından omuzlanmaktadır. Aile bireyleri için yapılan temizlik ve bakım gibi ev işleri sosyal normların belirlediği çerçevede ücretsiz emeği oluşturmaktadır ve kadınların eğitim ve kariyer gelişimine ayırabilecekleri zamanı azaltmaktadır. Sosyal normların değişmesi elbette uzun vadeli değişimler gerektirir fakat aile içinde iş bölümünün hakkaniyetli dağılımı için bazı AB ülkelerinde uygulanan zorunlu babalık izni, babalık izin süresinin uzatılması ve ücretli ebeveyn izni gibi uygulamalar sosyal normların değişimini de destekleyecektir.

Diğer yandan annelere verilen *ücretsiz izin* hakkının daha fazla artırılması tavsiye *edilmemektedir*. Annelik izninin uzun sürmesi halinde ve bu süreçte çocuğun bakımını tek başına üstlendiğinde bu durum annenin iş hayatıyla bağının zayıflamasına ve kariyerinde ilerleme ihtimalinin azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca annelerin kullandıkları uzun süreli izinler, ev içindeki iş bölümünün geleneksel iş bölümü kalıplarını tekrar ederek yerleştirmesine neden olduğu araştırma sonuçları tarafından gösterilmiştir.

Ayrıca, sosyal normlarla ilgili yeni çalışmalar kişinin çevresinde gördüğu bir olguya uygun davranma ihtimalinin hızla arttığını göstermektedir. Bu çerçevede *ilham verici hikayelerin* paylaşılması, iş gücü piyasasındaki eşitsizlik algısını besleyen kalıp yargılar ile geleneksel tutumlarla mücadele etmek adına önem taşımaktadır.

Yavaş da olsa değişmeye başlayan sosyal normlar kadın istihdamı arttıkça değişime devam edecektir. Ancak buna yön verecek uygulama ve politikalara ihtiyaç bulunmaktadır. *Kadın istihdamı artarken kadınların iş-yaşam dengesini destekleyen politikaların da gecikmeden buna eşlik etmesi, çağa ayak uyduran daha adaletli yeni sosyal normların oluşmasına katkı sağlayacaktır.*

3. Ev Hizmetlerinde Çalışanların Kayıtlı İstihdamının Artırılmasına Yönelik Öneriler

EDU-CARE Projesi’nin amaçlarından biri de çoğunluğunu kadınların oluşturduğu ve kayıtlı çalışma-çalıştırma kültürünün yaygın olmadığı çocuk bakıcılığı sektöründe sigortalı istihdamın ve bu husustaki farkındalığın artırılmasıdır. Bu amaç doğrultusunda proje kapsamında 7.518 kadına ev hizmetlerinde çalışanların sosyal güvenlik haklarına ilişkin eğitim verilmiştir, ev

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

işçilerinin sosyal güvenliği konusunun ulusal ve uluslararası boyutlarıyla tartişıldığı bir akademik panel düzenlenmiştir ve son olarak panel sonuçları ve masa başı çalışmalar neticesinde bu hususta bir çalışma raporu hazırlanmıştır. Bu başlık altında da söz konusu çalışmalar kapsamında oluşturulan öneriler ele alınacaktır.

Ev hizmetlerinde çalışma, niteliği itibarıyla özellik arz eden bir çalışma türüdür. İstihdam alanı çok geniş ve çalışma ilişkileri düzensizdir. Ev alanında gerçekteştirilen işler olmasından dolayı kayıt dışı istihdam oranı yüksek bir sektördür. Bu durum dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de böyledir. Çalışmanın ev alanında gerçekteşmesi nedeniyle denetim faaliyetleri de sınırlı kalmaktadır. Diğer yandan piyasa yapısına bakıldığında Türkiye’de özellikle bakım alanı gelişmekte olan ülkelerden gelen yabancı işçilerin yaygın olduğu bir alandır. Bu durumun da sektördeki kayıt dışılık sorununu derinleştiren diğer bir faktör olduğu söylenebilir.

Türkiye’de ev hizmetlerinde çalışanların sosyal güvenliği, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 2015 yılı Nisan ayında yürürlüğe giren Ek 9 uncu maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenlemeyle ev hizmetlerinin kayıt altına alınması kolaylaştırılarak ev işçilerinin sigortalı çalıştırılması teşvik edilmiştir. Söz konusu sektörün çoğunluğunu kadınların oluşturduğu düşünüldüğünde Ek-9 düzenlemelerinin kayıtlı kadın istihdamını desteklediği söylenebilir. Bu uygulama Türkiye’de ev işçilerinin insana yakışır işe erişimine ve emek yoğun bir niteliği olan bu sektördeki emeğin görünür hale gelmesine katkı sağlamıştır. Diğer yandan şartları sağlayan işverenlere yönelik olarak uygulanan istihdam teşvikleri de prim ödeme yükünü hafifletmesi suretiyle diğer bir teşvik edici unsur oluşurmaktadır. SGK ayrıca, kayıtlı istihdamın teşviki noktasında yürüttüğu rehberlik faaliyetleri ve AB destekli projeleriyle de ev hizmetlerinde çalışanların sosyal güvenlik haklarına erişimini desteklemektedir. EDU-CARE Projesi kapsamında yapılan çalışmalar sonucunda oluşturulan çeşitli öneriler aşağıda sıralanmaktadır:

- 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Ek 9 uncu maddesinde ev hizmetinde çalışma, “ayda 10 gün ve üzerinde” ve “ayda 10 günden az” çalışma şekillerinde belirlenmiştir. Bu çalışma şekillerinden hangisinin kapsamına girildiği belirlenirken çalışmanın **aynı işveren** yanında geçirilen süreleri baz alınmaktadır. Bu çerçevede **birden fazla işverene çalışarak** aydaki çalışma süreleri toplamının 10 gün veya üzerinde olanların da “ayda 10 gün ve üzerinde” çalışanlar kapsamında değerlendirilmesi önerilmektedir.
- **Ayda 10 günden az çalışanlar** kapsamında prim ödemede **prime esas kazancın alt sınırının** esas alınması, ödenek ve gelir bağlanması durumlarında söz konusu ödeneklerin/gelirlerin tutarlarının da asgari miktarda kalmasına neden olmaktadır. Ayrıca, çalışan uzun vadeli sigorta kolları ve genel sağlık sigortası primini de ödeyerek

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

bu kapsamlardaki haklardan da faydalanmak istediğinde ödeyeceği prim yine prime esas kazancın alt sınırından alınmaktadır. Bu da alınabilecek aylıkların miktarını etkilemektedir. Bu bağlamda, ayda 10 günden az çalışanların prim ödemelerinde tutarın prime esas kazancın alt sınırıyla kısıtlanmaması önerilmektedir.

- **Ayda 10 günden az çalışanlarda iş kazası-meslek hastalığı** sigortasından yararlanmak için çalışanın iş kazasının olduğu tarihten en az 10 gün önce sigorta kaydının yapılmış olması, sigortalılığının sona ermemiş olması ve primlerinin ödenmiş olması gerekmektedir. Ancak 4/a sigortalısı işçiler için bu şartlar aranmamaktadır. Uygulamadaki bu farklılığın giderilmesi önerilmektedir.
- 4/a sigortalılarda kısa vadeli sigorta kolları kapsamında alınan %2 oranındaki prim karşılığında sigortalılar iş kazası-meslek hastalığına ilaveten hastalık ve analık sigortalarından da faydalandırılmaktadır. Ancak Ek 9 kapsamında **ayda 10 günden az çalışanlarda %2 prim** oranına karşılık olarak kapsama dahil edilen riskler iş kazası ve meslek hastalığı ile sınırlı tutulmuştur. Bu hususta eşitlikçi bir uygulamanın değerlendirilmesi önerilmektedir. Faydalanma kapsamı genişletilebilir ya da prim oranı düşürülebilir.
- Ek 9 kapsamında **ayda 10 günden az ve fazla ayrımının** kaldırılması ve ayda kaç gün çalışırsa çalışsın ev işçisinin 4/a sigortalısı sayılarak tüm sigorta kollarına tabi olması değerlendirilmelidir.
- **İşsizlik sigortasından** faydalanma koşulları arasında bulunan “*hizmet akdinin feshinden önceki son 3 yıl içinde en az 600 gün süre ile işsizlik sigortası primi ödemiş olmak*” koşulunun ev hizmetlerinde çalışanlardan ayda tam süreli çalışmayanlar tarafından karşılanması zordur. Bu bağlamda, Kanuna ev hizmetlerinde çalışanlara yönelik kolaylaştırılmış şartları içeren düzenleme getirilebilir.
- Çalışmanın hanede gerçekleşmesi nedeniyle **denetim** doğal olarak zorlaşmaktadır. Bu bağlamda alternatif denetim mekanizmalarının neler olabileceği değerlendirilebilir.
- **Rehberlik** faaliyetleri artırılabilir. Bu çerçevede söz konusu sektör özelinde farkındalık artırma kampanyası başlatılarak gerek yerel yönetimlerle işbirliği halinde gerek sosyal medya ve diğer iletişim araçlarıyla toplumsal bilincin artırılması sağlanabilir. Bu faaliyetlerde detaylı bilgi sahibi olmak isteyenler Sosyal Güvenlik Merkezlerine yönlendirilebilir.¹⁶

¹⁶ Etki Analizi anketlerinde EDU-CARE Projesi Bakıcı Eğitim Teşviki'nden faydalanan kadınların %52'si proje kapsamında verilen Sosyal Güvenlik Hakları Eğitimi'ni almadan önce ev hizmetlerinde çalışanların/çocuk

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- Ek 9 kapsamında işçi çalıştıranlar için ***kolay işverenlik*** uygulaması daha fazla kolaylaştırılmalıdır. Her ne kadar Kuruma gelmeden internet üzerinden yapılması işlemleri kolaylaştırmış olsa da yanlışlık yapma/eksik yapma korkusu vatandaşı tedirgin etmekte, muhtemel hatalar da mağduriyetlere yol açabilmektedir. Ek 9 kapsamında işçi çalıştıran gerçek kişilerin muhasebeci gibi destek alabileceği biri olmadığından bir görevli tarafından yönlendirmeye ya da daha basit süreçleri barındıran bir sistemsel uygulamaya ihtiyaçları bulunmaktadır.
- Sigortalı çalışma şartıyla ailelere ***çocuk, yaşlı ve özel bakım*** alanlarına yönelik ***mali destek*** uygulanması değerlendirilebilir. Böylece ev hizmetleri alanında önemli bir yer tutan bakım sektörünün kayıtlılığı desteklenmiş olmakla birlikte evdeki bakım yükümlülükleri nedeniyle işgücü piyasasından uzaklaşma riski altında bulunan özellikle kadınlar olmak üzere aile fertlerinin iş piyasasında kalması desteklenmiş olur.
- 189 Sayılı Ev İşçileri İçin İnsana Yakışır İş Hakkında ***ILO Sözleşmesi'nin*** Türkiye tarafından onaylanmasının bu alanda çalışanların haklarının korunması adına daha fazla gelişme kaydedilmesine yönelik olarak fayda sağlayacağı değerlendirilmektedir.
- Ev hizmetleri ***4857 sayılı İş Kanunu*** kapsamında değildir. Taraflar arasındaki ilgili işlemler 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununa göre uygulanmaktadır. Ancak bu da kıdem ve ihbar tazminatı, bildirim süresi, yıllık izin, tatil ücreti ve iş güvencesi gibi bazı haklardan mahrumiyete neden olmaktadır. Ev hizmetlerinin İş Kanunu kapsamına alınması söz konusu sektörde çalışmanın daha fazla insana yakışır iş haline gelmesini sağlayacaktır.
- Ev hizmetlerinde çalışanlara yönelik bir ***sözleşme taslağı*** geliştirilmesi değerlendirilebilir. İşin kapsamını belirlemesi, çalışma sürelerini ve ödemeleri içermesi bakımından karşılıklı olarak hakların korunması adına faydalı olacaktır.
- Ev hizmetleri ***6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu*** kapsamında değildir. Yine bu hususta da 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu uygulanmaktadır. Ancak bu da dar kapsamlı bir uygulamaya neden olmaktadır. Ev hizmetinin 6331 sayılı Kanun kapsamına alınması ev işçilerinin daha güvenli iş ortamında çalışmasına destek olacaktır.

bakıcılarının sigortalı çalıştırılmasının zorunlu olduğunu bilmediklerini ifade ettiler. Bu da ev hizmetlerinde kayıtlı çalışma/çalıştırma kültürünün yeterince gelişmediğini ve bu sektöre yönelik yapılacak bilgilendirmelere olan ihtiyacı ortaya koymaktadır. Ayrıca, Çalışan Anne Desteği faydalanıcılarının çalıştırdığı bakıcılardan **iki kişiden birinin** daha önceki çalışma hayatında sigortasız çalışması bulunan kişiler olduğu ve **on kişiden dokuzunun** proje sonrasında da sigortalı çalışmaya devam etmek istediğini beyan ettiği dikkate alındığında her türlü bilgilendirici faaliyetin bu alanda farkındalığın artırılmasını sağlayacağı görülmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

- Bilindiği üzere çocuk veya yaşlı bakımı ve özel bakım işinin **çalışanın evinde** ya da hastane vb. yerlerde yapılması da ev hizmeti sayılmaktadır. Ancak bu durumda işin ifa edildiği alan fiilen işverenin müdahale alanı dışında kaldığından işverenin **iş sağlığı ve güvenliğine** ilişkin önlem alabilmesi noktasında soru işaretleri doğmaktadır. Bu hususun değerlendirilerek ilgili tedbirlerin alınması taraflar açasından fayda sağlayacaktır.
- Ek 9 **ayda 10 günden az çalışanlar** kapsamında ev hizmetinde işçi çalıştıranlar ilgili Kanuna göre “işveren” sayılmadığından iş kazası-meslek hastalığına ilişkin olarak SGK’nın **rücu** uygulaması işletilmemektedir. Bu hususta bir düzenlemenin yapılması değerlendirilebilir.
- Ev işçilerinin **şiddete maruz kalmalarının** önlenmesi hususunda tedbirlerin alınmasına yönelik ihtiyaçlar devam etmektedir.
- Ev hizmetleri alanında işçi-işveren/çalıştıran eşleşmesini sağlayan **aracı şirketlerin** daha fazla denetlenmesine ihtiyaç olduğu değerlendirilmektedir.
- Ev hizmetleri alanında **devlet-sivil toplum kuruluşları iş birliğinin** güçlendirilerek **sendikalaşmanın teşvik edilmesine** ihtiyaç bulunmaktadır.
- Daha önce Türkiye’de de tartışılmış olan Belçika, Fransa ve Avusturya gibi ülkelerin ev hizmetlerine yönelik **kupon sistemine** dayalı uygulamalarının benzerinin günümüz teknolojilerinden faydalanmak suretiyle Türkiye’de de uygulanmasının tekrar gündeme getirilerek değerlendirilmesi bu alanda kayıtlılığı artırma adına faydalı olabilir.
- Mahiyeti itibarıyla özellikle çocuk bakımı olmak üzere ev hizmetleri, daha fazla güven ağırlıklı ve hassas niteliği nedeniyle işe giriş ve işten çıkış sirkülasyonu nispeten fazla olan işlerdir. Bu nedenle 6111 sayılı Kanunla getirilen Kadınların, Gençlerin ve Mesleki Yeterlilik Belgesi Sahiplerinin İstihdamına Yönelik Teşvik (4447 sayılı Kanunun Geçici 10 uncu maddesi) kapsamındaki “**çalışanın son 6 ayda işsiz olması**” ve “**istihdam edildiği tarihten önceki son 6 ayın ortalama sigortalı çalışan sayısına ilave olarak istihdam edilmesi**” şartları ile 7103 sayılı Kanunla getirilen İlave İstihdam Teşviki (4447 sayılı Kanunun Geçici 19 uncu maddesi) kapsamındaki “**çalışanın son 3 ayda 10 günden fazla sigortalı olmaması**” ve “**işe alındığı yıldan bir önceki yıldaki çalışan sayısının ortalamasına ilave istihdam oluşturması**” şartları, ev hizmetlerinde **istihdam teşviklerinden** faydalanılmasını zorlaştırmaktadır. Söz gelimi EDU-CARE Projesi Etki Analizi sonuçlarına göre, projeden faydalanan annelerin %57,5’inin; faydalanmayan annelerin de %88,9’unun sigortalı bakıcısı için istihdam teşvikinden

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

yararlanmıyor olduğu görülmüştür.¹⁷ Projeden faydalanan annelerin %33'ünün mali destek aldığı süreçte bakıcı değişliği yapmış olduğu dikkate alındığında bu kişilerin istihdam teşviklerinden yararlanma kriterlerini karşılamakta zorluk yaşamış olabileceği değerlendirilmektedir.¹⁸Bu bağlamda, söz konusu teşviklerden faydalanmak için bilhassa bakım alanı olmak üzere ev hizmetlerinde kolaylaştırılmış şartlar uygulanabilir (ilave istihdam kuralına istisna uygulanması gibi). Böylece işverene maliyeti fazla gelen ve kayıt dışı eğilimi bulunan ev hizmetlerinin kayıtlılığı daha fazla teşvik edilmiş olacaktır.

- Çocuk bakımı alanına yönelik bir spesifik öneri; **istihdam teşvikinden** yararlanma kriterlerine çocuk bakıcısı istihdam edecek işveren için “*sigortalı çalışan (varsa eşi de sigortalı olmalı) ebeveynin çocuk bakıcısı istihdam etmesi halinde çocuğu 36 aylık olana kadar (çocuğu özel gereksinimli ise 18 yaşına kadar)*” hususunun eklenmesidir. Bu tür bir teşvik belirli bir süre destek sağlayarak bakıcıyla birlikte ebeveynleri de çalışma hayatına yönlendirecek ve kayıtlılığı artıracaktır.
- Çocuk bakımı başta olmak üzere “**bakım alanına özel bir teşvik**” uygulanması, hem bakım yükümlülüğu çoğunlukla kendilerine bırakılan kadınların emek piyasasına erişiminin desteklenmesini hem de ev hizmetleri çalışanlarının çoğunluğunu kadınların oluşturması nedeniyle kadınların kayıtlı istihdamının teşvik edilmesini sağlayacaktır. Toplumsal yapının kadının iş yaşamında yer alması yönünde hızla değiştiği göz önüne alındığında özellikle çocuk bakımı işi giderek önem kazanmaktadır. Ancak bunun yanında nüfusun yaşlanma eğiliminde olduğu da düşünüldüğünde yaşlı bakımı alanının da ileride günümüzdekinden daha önemli hale geleceği açıktır. Bu bağlamda bakım alanına özel bir istihdam teşviki gibi yollarla bakım ekonomisine yapılan yatırımların sosyo-ekonomik açıdan geri dönüşümünün oldukça fazla olacağı değerlendirilmektedir.

¹⁷ Projeden faydalanan annelerde istihdam teşvikinden yararlanma oranının projeden faydalanmayan annelere göre daha yüksek olmasının proje kapsamında yapılan birebir rehberlik ve yönlendirmeden kaynaklanmış olabileceği değerlendirilmektedir.

¹⁸ Bakıcı değiştiren annelerden %69,7'si 1, %16,9'u 2 ve %9,2'si 3 bakıcı değiştirmiştir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

4. Sonuç

Türkiye’de kayıtlı kadın istihdamının artırılması bağlamında ocuk bakım hizmetlerinin erişilebilirliğinin desteklenmesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda 0-3 yaşa da hitap edebilen, tam zamanlı ve esnek süreli hizmet sunumu sağlayan, ebeveyne yakın mesafede ve daha ekonomik bir alternatif bakım modeline ihtiyaç bulunmaktadır. Söz konusu ihtiyaçlara cevap verebileceği değerlendirilen “komşu anne” ocuk bakımı modeli, hem ebeveynler için alternatif bir bakım uygulaması hem de ocuk bakıcıları için yenilikçi bir istihdam alanıdır. Modelde ebeveynler eğitilmiş olarak verilen denetime tabi bir ocuk bakım hizmetini nispeten ekonomik fiyatla alabilmekte; komşu anneler de kendi evinde kendi işini çeşitli maliyet avantajlarıyla yapabilme imkanı bulmaktadır. Henüz kurumsal bakım için erken olduğu düşünülerek 36 aya kadar evde bakım tercih edilen yaş grupları için daha küçük bir arkadaş grubu içerisinde bakım imkanı sağlanmaktadır. Bu modelde evde birebir bakıma nispeten daha fazla sosyalleşme imkanı da sağlandığından bir nevi kreş öncesi geçiş süreci olarak da görülebilmektedir.

Kadın istihdamının artırılması bağlamında ayrıca, uzun mesai saatlerinin azaltılması, esnek çalışma modelinin yaygınlaştırılması ve teknoloji ağırlıklı sektörler başta olmak üzere geleceğin iş alanlarına genç kadınların eğitim yönünden hazırlıklı hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, kadın istihdamı arttıkça ev işçilerine daha fazla ihtiyaç duyulacağından ve bu sektörün çoğunluğunu da kadınlar oluşturduğundan söz konusu sektörün geliştirilmesi de fayda sağlayacaktır. Diğer yandan kadın istihdamına yönelik olarak doğrudan kadınları hedefleyen, daha kolay şartlar arayan ve daha uzun süreli destek sağlayan bağımsız bir teşvik uygulamasına ihtiyaç bulunmaktadır. Kadın istihdamı artarken kadınların iş-yaşam dengesini destekleyen politikaların da gecikmeden buna eşlik etmesi çağa ayak uyduran daha adaletli yeni sosyal normların oluşmasına katkı sağlayacaktır.

Diğer yandan kamu ve özel ocuk bakım hizmetleri arasındaki koordinasyonun sağlanması da bakım hizmetlerinde bütünlüğu destekleyecektir. Kaliteli bakımın sağlanması yanında maliyet yükünün dengelenmesi adına da özel sektörün sübvansede edilmesi faydalı olacaktır. Evde bakım tercih edilen 0-36 ay grubundaki çocuklara sahip ebeveynler için de ocuk bakıcısı çalıştırmaya yönelik maliyetlerin azaltılması gerekmektedir. Ayrıca, evde ocuk bakımı alanında eğitimin teşvik edilerek yaygınlaştırılması da evde bakımda kaliteyi artıracaktır. Diğer yandan ebeveynlerin evine yakın konumlardaki tüm ocuk bakımı hizmet noktalarını ve evde bakım için iş arayan ocuk bakıcılarını bir arada görebileceği, kapasite ve eğitimleri hakkında bilgi alabileceği ve puanlama sistemiyle güvenilirlik oranını görebileceği ve puanlayabileceği bir elektronik uygulamanın oluşturulması bakım piyasasını destekleyecektir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Ev hizmetlerinde çalışanların kayıtlı istihdamının artırılmasına yönelik öneriler, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu Ek 9 uncu maddesinde yapılan ayrıma göre “ayda 10 gün ve üzerinde” ve “ayda 10 günden az” çalışanlara yönelik hususları içermektedir. Söz konusu öneriler temelde bu ayrımanın kaldırılmasına ve aydaki çalışma gün sayısına bakılmaksızın aynı haklara tabi tutulmalarına dayanan bazı nerileri içermektedir. Ev işçilerine yönelik kapsayıcılık çeşitli kanunlar çerçevesinde ele alınmıştır.

Sonuç olarak, güçlü ekonomi ve güçlü toplum kayıtlı kadın istihdamının artırılmasına, kayıtlı kadın istihdamının artırılması kadınların iş-yaşam dengesinin sağlanmasına ve bu da ocuk bakım hizmetlerinde erişilebilirliğin desteklenmesine bağlıdır. Bu kapsamda, ülkenin çocuklarının bakım sorumluluğu yalnızca aileye yüklenmemeli kamu tarafından paylaşılmalıdır. Buna yönelik olarak da kaliteli, her yaş grubuna uygun, tam zamanlı ve esnek süreli bakım hizmetleri ile alternatif ocuk bakım modellerinin yaygınlaştırılması ve buna ilişkin maliyetlerin paylaşılması önem arz etmektedir.

Bu proje Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından finanse edilmektedir.

Sosyal Güvenlik Kurumu Başkanlığı
Ziyabey Caddesi No: 6, 06520
Çankaya / Ankara
www.sgk.gov.tr

Bu yayın Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin maddi desteği ile hazırlanmıştır. İÇerik tamamıyla T.C. Sosyal Güvenlik Kurumu sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği ve Türkiye Cumhuriyeti'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.